

LIITLAUSE

Harjutus 1.

Loe Martini ja Mariti jutt. Mille poolest on jutud sarnased? Mille poolest on jutud erinevad?

Martin:

Kodutööd tehes kuulsin tuttavat helinat. See oli minu mobiiltelefoni helin. Telefon andis märku saabunud sõnumist. Sõnumi saamises pole midagi erilist. Seekord saatis sõnumi võõras inimene. Ta tahtis teada minu õhtust tegevust. Kas mul on vaja talle vastata? Ma ei tunne ju teda.

Marit:

Kodutööd tehes kuulsin mobiiltelefoni helinat ja see andis märku saabunud sõnumist. Sõnumi saamises pole midagi erilist, kuid selle sõnumi saatis mulle võõras inimene. Ta küsis, mida ma õhtul teen, aga ta ise oli mulle võõras. Kas mul on talle vaja vastata või ei ole?

(Kathy Allen „Mobiiltelefoni ohud“, Studium 2014)

• **Mitut lauset kasutas Martin? Mitut lauset kasutas Marit?**

Martin kasutas lihtlauseid.

Marit kasutas liitlauseid.

• **Mis sõnadega liitis Marit laused kokku?**

• **Mis sidesõnade ees on koma?**

Harjutus 2.

A. Loe laused. Nimeta lausetes sidesõnad.

1. Poisid istusid järve kaldal **ning** vihma hakkas sadama.
2. Turistid jõudsid Raekoja platsile **ja** varsti kõlas kellamäng.
3. Hunt on metsloom, **aga** siga on koduloom.
4. Tamm on lehtpuu, **kuid** mänd on okaspuu.
5. Kas te jõudsite kõik õigeks ajaks kooli **või** jäi mõni laps hiljaks?

B. Loe ja täida korraldused.

- 1) Esimeses lauses räägitakse sündmusest. Mis sündmused toimuvad samal ajal? Leia sidesõna.
- 2) Teises lauses räägitakse inimeste tegevusest ja sellele järgnevast sündmusest. Selgita järgnevust. Leia sidesõna.
- 3) 3. ja 4. lausetes on mõtted üksteisele vastandatud. Neis lausetes kasutame sidesõnu ja
- 4) Viies lause väljendab valikut. Leia sidesõna. Selgita valikut.

Tuleta meelde!

TULETA MEELDE!

- Üheaegseid või järgnevaid tegevusi/sündmusi väljendavaid lauseid ühendame sidesõnadega **JA = NING**.

- Vastandliku tähendusega lauseid ühendame sidesõnadega **AGA = KUID**.

Sidesõnade AGA ja KUID ette kirjutame koma.

- Kui laused väljendavad valikut, kasutame sidesõna **VÕI**.

Sidesõnade JA, NING, VÕI ees koma ei ole.

Harjutus 3. (kirjuta see vihikusse)

Loe laused. Koosta samaaegseid tegevusi või sündmusi väljendavad liitlauseid.

- Mis sidesõnu sa kasutad? (Leia eelnevast reeglikastikesest.)

1. Vanemad ruttavad tööle. Lapsed lähevad kooli.

Vanemad ruttavad tööle ja lapsed lähevad kooli.

2. Pilv nihkus edasi. Päike paistis.

3. Õpetaja astub klassi. Lapsed tõusevad püsti.

4. Ema triigib pesu. Laps koristab oma tuba.

5. Ema tõstis supi taldrikusse. Poiss hakkas sööma.

6. Taevas kattus suurte tumedate pilvedega. Vihma hakkas sadama.

7. Koer ajas kassi taga. Kass ronis puu otsa.

8. Tulin koolist koju. Õppisin kiiresti kõik ära.
